

21. YÜZYILIN İLK ON YILINDA ESTETİK CERRAHİNİN YÜKSELİŞİ: ABD ÖRNEĞİ

Seçkin SEVİM¹, Bilgen AYDIN SEVİM²

¹ *Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi*

² *Sakarya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi*

*Standartlar değişti; artık mütevazı insanlar;
granit mutfak tezgâhlarının, süslü püslü
MySpace sayfalarının ve estetik cerrahinin
girdabına çekiliyor. (Twenge ve Campbell,
2010: 22)*

Özet: Plastik cerrahinin bir alt dalı olan estetik cerrahi, insanın kendini bedensel olarak da yeniden yaratmasını mümkün kıldı. Herkes estetik cerrahinin vadettiği, popüler kültürün ve medyanın her gün yüzlerce kanaldan sergilediği ideal güzelliğe ulaşmaya çalışıyor. Estetik cerrahinin hızlı yükselişinin değerlendirildiği bu çalışmanın temel argümanlarından biri seksüel seçim yasasıdır. Seksüel seçim olgusu göz ardı edilirse 21. yüzyılın ilk on yılında estetik cerrahinin hızlı yükselişinin nedenlerini açıklama çabası eksik kalacaktır. Vücutta cerrahi estetik operasyonların yoğunlaştığı bölgeler bunun göstergesidir. ABD'deki estetik operasyonlara ilişkin istatistikî veriler, beden konusunda geniş bir kitle tarafından kabul edilen estetik ölçütlerin varlığını desteklemektedir. 21. yüzyılda estetik cerrahinin yarattığı mucize, seksüel seçilimin en önemli parametrelerinden biri olan yaş olgusunu ciddi biçimde göreceli hâle getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Estetik Cerrahi, Popüler Kültür, Beden, İdeal Güzellik, Seksüel Seçilim

THE RISE OF AESTHETIC SURGERY IN THE FIRST DECADE OF THE 21ST CENTURY: USA SAMPLE

Abstract: Aesthetic surgery as a subbranch of plastic surgery has made it possible for people to recreate their bodies. Everybody is trying to get ideal beauty promised by aesthetic surgery and shown by popular culture and media on hundreds of channels. One of the main arguments of this study that focuses on the rapid rise of aesthetic surgery is the law of sexual selection. If the law of sexual selection is ignored, attempt to explain the reasons of the rapid rise of aesthetic surgery in the first decade of the 21st century will be insufficient. The parts of the body where the aesthetic surgery operations are intensified are the indicators of this reality. The statistics about aesthetic surgery operations in the USA strengthen the existence of aesthetic criteria accepted by a huge majority regarding body. The miracle created by aesthetic surgery in the 21st century has made the fact of age -one of the most important parameters of sexual selection- seriously relative.

Key Words: Aesthetic Surgery, Popular Culture, Body, Ideal Beauty, Sexual Selection

GİRİŞ

20. yüzyılın sosyal teorisi, insanoğlunun gerçekliğini hep sosyolojik referansla anlamlandırmaya çalıştı. Endüstri Devrimi ile Fransız Devrimi'nin yarattığı Endüstri Toplumu ve onun sosyolojik ilişkileri, insanoğlunun milyonlarca yıllık biyolojik tarihinin önüne geçirildi. Yüzyılın sonuna doğru sosyobiyojoloji odağındaki literatür, insanoğlunun biyolojik gerçekliğinin sosyal bilimciler tarafından yeniden fark edilmesini sağladı. Bu yazıda ele alınan estetik cerrahi olgusuna yönelik gözle görülür artışın arkasındaki büyük resimde insanoğlunun biyolojik gerçekliğinin yansımaları da bulmak mümkündür. Nitekim, ABD toplumunda yapılan istatistikler, estetik cerrahi operasyonlara yönelik talebin her yıl düzenli bir biçimde arttığını ortaya koymakta ve söz konusu operasyonlar yalnızca üst sınıf tarafından rağbet gören estetik operasyonlar olmaktan çıkmaktadır. Bu süreçte kitle kültürü endüstrisi çok önemli bir rol oynamaktadır. Ne var ki estetik ameliyatların yoğunlaştığı bölgeler dikkate alındığında yalnızca kitle kültürü ya da popüler kültür bağlamındaki değerlendirmeler yetersiz kalmakta, seksüel seçim de dikkate alınması gereken kavramlardan biri olmaktadır. Bunun için öncelikle plastik cerrahinin bir alt dalı olarak estetik cerrahiden söz edilecek; popüler kültür etrafında estetik cerrahi ile postmodern yaklaşımlar değerlendirilecek ve istatistiksel verilerden yararlanılarak seksüel seçim yasası üzerinde durulacaktır.

Plastik Cerrahinin Bir Dalı Olarak Estetik Cerrahi

Plastik cerrahinin iki alt dalı vardır: Rekonstrüktif cerrahi ve estetik cerrahi. Rekonstrüktif cerrahinin amacı, herhangi bir kaza, yaralanma ya da

hastalık sonucu işlev göremez hâle gelmiş vücut organlarının yeniden yapılandırılması ve sağlıklı bir görünüme kavuşturulmasıdır. Rekonstrüktif cerrahide estetik kaygılar ikinci plandadır. Estetik cerrahi ise tamamen estetik kaygılarla gerçekleştirilen operasyonların genel adıdır. Burada amaç, vücudun özellikle belli organlarına daha genç ve daha güzel bir görünüm kazandırmaktır.

20. yüzyılın şiddet dolu tarihi, rekonstrüktif cerrahinin gelişmesinde en önemli etkenlerden biri olarak kabul edilebilir. Özellikle çok sayıda insanın ateşli silahlar ve bombalarla yaralandığı, sakatlandığı, organlarını kaybettiği I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı gibi büyük ölçekli; İspanya İç Savaşı, Kore ve Vietnam savaşları gibi bölgesel çatışmalar, rekonstrüktif cerrahinin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Mermi ve şarapnel parçalarının bedenlerde yarattığı tahribatları bir ölçüde de olsa ortadan kaldırmak, yalnızca o insanların hayatını iyileştirmekle kalmıyor, savaşın bütün bir toplumun kolektif bilincinde yarattığı travmanın izlerinin de silinmesine katkıda bulunuyordu. Rekonstrüktif cerrahi, 20. yüzyılda yalnızca bireylerin fiziksel sağlığı için değil, bütün bir toplumun ruh sağlığı için vazgeçilmez bir hâle geldi.

Aslında başlangıçta rekonstrüktif cerrahi ile estetik cerrahi arasındaki sınırları net olarak ortaya koymak şimdiki kadar kolay değildi. Keskin bir nişancının mermisi ile yüzünün sağ tarafı parçalanmış bir askerin kaybettiği yanağını ve dudağını tıbbın verdiği imkânlarla yeniden tamamlamak (rekonstrükte etmek) bir noktadan sonra yetmemeye başladı. Bu organları orijinal hâline döndürme çabası giderek önemli hâle geldi. Bu süreçte estetik cerrahi var olanı daha da iyileştirme ve güzelleştirme endişesinin bir ürünü olarak öne çıktı.

Yeni edindikleri becerilerini kullanabilecekleri bir pazar bulmayı amaçlayan plastik cerrahlar, estetik cerrahiye plastik cerrahinin bir dalı olarak kabul ettiler ve ilk profesyonel estetik cerrahi derneği 1921'de Chicago'da kuruldu (aktaran Ergenekon, 2006: 61).

Bu noktada estetik cerrahi, eğri burunları düzeltmek, kırışık alınları düzleştirmek, düşük göz kapaklarını kaldırmak, küçük göğüsleri büyütme, büyük göğüsleri küçültme, yağlı karınları sıkılaştırmak; kısacası, yıpranmış ve tazeliğini yitirmiş yaşlı bedenlere diri ve genç bir görünüm; kendini çirkin görenlere ise güzel ve çekici bir görünüm kazandırmak için tüm imkânları ile seferber oldu.

21. yüzyılın ilk on yılında estetik cerrahi sektörü milyarlarca dolarlık bir pasta hâline gelirken kültür endüstrisi ürünlerinin ve popüler kültürün de marifetiyle güzellik ve sağlık tıpkı bir paranın iki yüzü gibi oldu. Dolayısıyla hem "hastaların zihninde" hem de masanın diğer tarafındaki "sağlıkçıların zihni"nde "sağlık güzelliktir, güzellik de sağlıktır" algısı egemen olmaya başladı.

Popüler Kültür ve Estetik Cerrahi

Estetik cerrahinin yaygınlık kazandığı son 10 yıllık dönem, önemi henüz yeterince anlaşılmamış bir devrim sürecidir. 18. yüzyılda aydınlanma filozofları, kilisenin dogmaları yerine insan aklını koyarak yeni bir çağ başlattılar. "Aydınlanma Çağı" olarak adlandırılan bu çağ, insanın kendini zihinsel olarak yeniden yarattığı bir çağdı. 20. yüzyıldaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler sonucunda ulaşılan nokta, estetik cerrahi sayesinde insanın bedensel olarak da kendini yeniden yaratmasını mümkün kıldı. Artık birçok kimse kendisine bahşedilen burun, yüz ve göğüsle

yetinmemektedir. Estetik cerrahinin vadettiği, popüler kültürün ve medyanın her gün yüzlerce kanaldan sergilediği "ideal güzelliğe" ulaşmaya çalışılmaktadır.

Estetik cerrahinin gelişimi, insanoğlunun "yaşlılığı" ve "çirkinliği" deneyimlemek istemeyişi ile ilişkilendirilebilir. Nitekim Kevin Robins (1999: 32), "yeni bir tekno-düzen" in varlığına işaret ederken bu "tekno-söylem" içinde şaşkıncı ve beklenmedik olarak nitelendirilebilecek hiçbir şeyin olmadığını vurgular: "Teknoloji, ürkütücü dünyaya ve bedenlerimize yerleşmiş korkuya karşı belli bir güvenlik ve koruma sağlama kapasitesine sahiptir." Tekno-düzen ve bu düzen içindeki rasyonalizasyon, Walter Benjamin (1995)'in de izleklerinden biri olan "deneyim" in değerini yitirişi ile koşut biçimde değerlendirilebilir. Gelişen teknoloji, insanın korkularına karşı bir tür güvenlik alanı yaratma ihtiyacı ile ilişkilidir. Robins (1999: 55)'e göre, "[d]eneyimin yaşanması için, insan olarak varlığımızın felaket ve kaosa dayanan temellerinin de kabul edilmesi gerekir". "Teknolojik düzene inanıyoruz, çünkü teknolojik düzen deneyimleri nötrleştirmemize yarıyor" (1999: 58). Ayrıca bu inanç, Robins (1999: 58)'in vurgusuyla insanoğlunun "modern bağımlılığı"dır.

Zamanın ruhu, herkesi ölümden kaçmaya ve yaşlılığı reddetmeye yönlendirmektedir. İnsanoğlu, yaşlanma sürecinin beraberinde getirdiği yıpranmayı, güçten düşmeyi, çirkinleşmeyi, kenara itilmeyi artık kabullenmek istemiyor. Zaman akıp geçse de herkes bitimsiz bir orta yaşta, gücünün ve güzelliğinin doruğunda yaşamayı arzuluyor. Lawrence M. Friedman (2002: 204-205), bu süreci betimlerken gençliğin her türlü özelliğine

öykünmeyi içeren “gençlik kültürü” kavramını kullanmaktadır:

Gençlik kültürü (paradoksal bir biçimde) bugünlerde hiç kimsenin yaşlanmasına gerek olmadığı anlamına da gelir. (Elbette sağlıklı olmaya ve biraz paraya ihtiyacınız var) Şimdi yaşlılar sanki geçmiş gibi davranmayı tercih edebilirler. Tıpkı bir gençlik kültürünün var olması gibi, bir kıdemli kültürü de vardır; altın yaşlarda olmayan hiç kimse isteyerek tercih etmese de. Başka bir ifadeyle, hiç kimse yaşlılara aldırılmaz –mecbur kalan politikacılar hariç.

21. yüzyılın gösteri dünyasında Clark Gable ve Ingrid Bergman gibi katıksız, saf ve neşter değmemiş güzelliklere rastlamak neredeyse imkânsız hâle geldi. İster oyuncu ister dansçı isterse şarkıcı olsun bu dünyanın içinde yer alıp da bir şekilde bıçak altına yatmayan insan sayısı azınlıktadır. Gösteri dünyasındaki keskin rekabet ve akıp giden zamanın acımasız koşullarına direnme zorunluluğu, rutin estetik operasyonları, icra edilen mesleğin adeta amortisman gideri hâline getirmiştir. Şimdilerde falan rock yıldızının ya da filan oyuncunun yaptırdığı estetik operasyon, geniş hayran kitleleri için sıradan bir haberdir. Bu anlamda asıl ilginç gelişme, gösteri dünyası dışında çalışan “sıradan” insanların yaşamında gerçekleşmektedir. Twenge ve Campbell (2010: 22)’in ifadesiyle “[s]tandartlar değişti; artık mütevazı insanlar, granit mutfak tezgâhlarının, süslü püslü MySpace sayfalarının ve estetik cerrahinin girdabına çekiliyor”. Bunun için elbise, şampuan, saat, çikolata ya da bankacılık hizmetlerinin satış rakamlarını artırmak amacıyla ünlülerin yer aldığı “testimonial” kampanyaları, geniş tüketici

kitlesinin satın alma tercihleri üzerinde hâlâ etkili olmaya devam etmektedir. Bu bağlamda “şöhret kültürü” kavramı öne çıkmaktadır:

[Ş]öhretler, beden politikasında öykünmek için Simmel’in deyimleriyle en seçkin “radyoaktif” kaynaklardır. 1980’li yıllarda Britanya’da “Kylie” ve “Jason” isimleri birdenbire popüler oldu, çünkü anne babalar çocuklarına Avustralya pembe dizisi *Neighbours*’da rol alan Kylie Minogue ve Jason Donovan’ın isimlerini koyuyorlardı. Prenses Diana, daha olgun ve bağımsız görünmek için saç biçimini değiştirdiğinde, yeni saç modeli pek çok kişi tarafından kopya edildi. Bunlar anlamsız örnekler gibi görülebilir. Ancak isim ve görünüş toplumsal yaşamın önemli unsurlarıdır. Hayat politikasının merkezinde yer alan düşünsel yeniden inşa, başkaları tarafından kutlanması için tasarlanmış bir cephe oluşturur. Şöhret kültürü, medya yapımı unsurlarla düşünsel yeniden inşa stratejilerinin sağlanmasında birincil kaynaktır. (Rojek, 2001: 202)

Ne var ki insanlar, hayran oldukları film yıldızı gibi giyinmeyi, onun kullandığı şampuanı kullanmayı, onun taktığı saati takmayı, onun yediği çikolatayı yemeyi tam bir özdeşleşme için artık yeterli görmemektedirler. Daha fazlasını istemektedirler. Beğendiği şarkıcının kalçasına sahip olmayı isteyenlerden, hayranı olduğu oyuncuya tıpatıp benzemek için defalarca bıçak altına yatmaya kadar geniş bir yelpazede yer alan çeşitli insan profilleri ile karşılaşmaktadır. Nitekim, “narsisizm” kavramı etrafındaki çalışmalarında televizyon programlarının estetik ameliyatları popüler hâle getirdiğine vurgu yapan Twenge

ve Campbell (2010: 215-216), en sevdikleri ünlüye benzemek için estetik ameliyat geçiren yirmi gencin dönüşümlerini konu olan MTV'nin *I Want a Famous Face (Ünlü Bir Yüz İstiyorum)* programını örnek verirler.

Böylelikle “öteki beden” kavramı öne çıkar. “Öteki beden”, Dedeoğlu ve Savaşçı'nın (2005: 82) vurgusuyla “kendilerinin olmayan” ve “arzulanan” bedendir. Kültür endüstrisinin yarattığı yıldız olgusunun etkinliği, estetik cerrahinin imkânları ile birleştiğinde ortalık Angelina Jolie ve Brad Pitt gibi Hollywood yıldızlarına benzemeye çalışan, başkalarına hayran olmaktan öteye geçip kendine hayran olan insanlarla dolmuştur. Öteki bedene öykünme, 21. yüzyıla has olgulardan biridir. Hiçbir hayran kitlesi, hayran olduğu figürle bu derece özdeşleşmeyi, benzeşmeyi ve hatta aynılaşmayı istememiş, istese de gerçekleştirilememiştir.

Bu noktada, Baudrillard (2004: 166-167)'in ifadesiyle bedenin “kapitalist amaçlara bağlı bir yatırım alanı” olarak konumlandırılışı söz konusudur:

[E]ğer bedene yatırım yapılıyorsa, bu bedeni kârlı kılmak içindir. Bu bedene öznenin özerk ereksellikleri açısından değil, *normatif* bir haz ve hedonist verimlilik ilkesine, yönlendirilmiş bir üretim ve tüketim toplumunun kodu ve normlarına doğrudan endekslenmiş bir araçsallık zorlamasına göre sahip çıkılır. Başka bir şekilde söylenecek olursa, beden bir kültür varlığı gibi çekip çevrilir, düzenlenir, sayısız *toplumsal statü göstergelerinden* biri olarak güdümlenir.

Baudrillard (2004: 163), bedenin, insanoğlunun tükettikleri arasında diğerlerinden daha “güzel”,

daha “değerli” ve daha çok “yan anlam”la yüklü bir nesne oluşuna dikkat çeker:

Bin yıllık bir püritanizm çağından sonra fiziksel ve cinsel özgürleşme biçiminde bedenin “yeniden keşfi” ve reklamda, moda, kitle kültüründeki (özellikle de dişil bedenin, ki bunun neden böyle olduğunu açıklamak gerekecek) mutlak –varlığı– bedenin etrafını kuşatan sağlık, perhiz, tedavi kültü, gençlik, zarıflık, erillik/dişillik saplantısı, bedenle ilgili bakımlar, rejimler, fedakârca uygulamalar, bedeni kuşatan Arzu söyleni-bunların hepsi bedenin günümüzde *kurtuluş (salut) nesnesine* dönüştüğünün tanığıdır. Beden de bu ahlâki ve ideolojik işlevde tam anlamıyla ruhun yerini almıştır.

Baudrillard (2004: 167)'a göre, bedenin kut-sallaştırılması sürecinde güzellik ve erotizm iki ana motif olarak şekillenir: “Güzellik ve erotizm birbirinden ayrılmaz ve ikisi birlikte bedenle ilişkinin bu yeni etiğini oluşturur. Kadın için olduğu gibi bir erkek için de geçerli olan güzellik ve erotizm yine de bir dişil kutup ve eril kutup olarak birbirinden farklılaşır.” Bunun yanı sıra Baudrillard (2004: 180), tüketim toplumundaki güzellik anlayışının “incelik”ten ayrılmayacağına da vurgu yapar: “Güzellik aynı anda hem etin yadsınması hem de modanın yüceltilmesi olan modellerin ve mankenlerin profilinde sıska ve etsiz olacaktır”. Nitekim, medyadaki klişeleşmiş “olumlu tipler”, ideal zayıflıkla birlikte başarı ve çekicilik gibi özelliklerle sunulurken; “olumsuz tipler” şişmanlık, uyuşukluk ve yavaşlık gibi özelliklerin temsili olarak yansıtılacaktır (aktaran Güneş, 2009: 15).

İnsanlar, popüler kültürün güzellik tanımı ve modelleri ile kendi beden algılarını karşılaştırdıklarında ortaya çıkan dramatik farklılık, cerrahi estetik operasyonları tercih eden hastaların motivasyonunun çoğunlukla psikolojik olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla estetik cerrahinin marifetiyle kendi kişiliğini silip bir başkasının bedeninde kendisini var etmeye çalışan ve kendi bedenini algılama biçimi ile ilgili sorun yaşayan insan tipi, içinde bulunulan yüzyılın tam da Baudrillard'ın sözünü ettiği anlamda bir simülasyon¹ ve simülakr² çağı olduğunu gösterir niteliktedir.

Postmodern Yaklaşımlara İtiraz ve Seksüel Seçim Yasası

Jean Baudrillard, Michel Foucault, Mike Featherstone, Pierre Bourdieu ve Richard Sennet gibi düşünürler, doğa-kültür ayrımında insan vücudunu hep kültürü ön plana çıkararak tanımladılar. Özellikle 20. yüzyılın son çeyreğindeki postmodern yaklaşımlar, insan bedenini sosyolojik ve kültürel bir kategori olarak tanımladı ve buradan yola çıkılarak birtakım teoriler üretildi. İdeolojiyi ve kültürü ön plana çıkaran 20. yüzyıl düşüncesi, biyolojiyi bu derece ikinci plana atınca aslında insan doğası ve bedeni ile ilgili pek çok gerçek de gölgelenmiş oldu.

21. yüzyılın hemen başında Darwin'in "evrim teorisi"nin ve "seksüel seçim" kavramının yeniden gündeme gelmesi, insan vücuduna biyolojiyi öne çıkaran bir perspektiften bakabilme imkânı

sundu. Bu anlayış, yalnızca sosyal bilimleri ve fen bilimlerini değil, yaşamın tüm alanlarını kökünden değiştirecek bir sürecin habercisidir. Bütün bu gelişmeler ışığında estetik cerrahinin yükselişi olgusunu anlamlandırmak için başvurulacak en önemli argümanlardan biri, Darwin'in "seksüel seçim" yasasıdır. Seksüel seçim olgusu göz ardı edilirse, 21. yüzyılın ilk on yılında estetik cerrahinin hızlı yükselişinin nedenlerini açıklama çabası eksik kalacaktır.

Geoffrey Miller, *Sevişen Beyin* adlı kitabında "doğal seçim" ve "seksüel seçim" kavramlarına Darwin'in kullandığı anlamda yer verir: "Hayatta kalma için rekabet sonucu ortaya çıkan 'doğal seçim' ve üreme için rekabet sonucu ortaya çıkan 'seksüel seçim'" (2010: 16). Yazar, "eş seçimi yoluyla seksüel seçilimin doğal seçilimden çok daha zeka gerektiren bir şey olduğu[na]" (2010: 16) ve "insan evrimi süresince seksüel seçilimin birincil hedefi[nin] bedenlerden zihinlere kaymış gibi görün[düğüne]" (2010: 18) vurgu yapar.

"Seksüel seçim", aslında "doğal seçim"den çok daha zekâ gerektiren bir süreçtir (Miller, 2010: 16). Bu anlamda, "[s]eksüel olarak üreyen her türde her cinsel süs değişik bir müsriflik biçimi olarak görülebilir" (2010: 128). Estetik cerrahi konusundaki uygulamalar, söz konusu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Cerrahi estetik operasyonların yoğunlaştığı göğüsler, kalçalar, dudaklar, üreme organları ve yüz bölgesi milyonlarca yıllık insan evriminin ve seksüel seçim sürecinin sonucunda eş seçmedeki kriter bölgeler olarak öne çıkmışlardır: "Penisler, göğüsler, kalçalar, sakallar, saçlar ve dolgun dudaklar gibi birçok beden özelliği eş tercihi yoluyla seksüel seçilimin ayırt edici özelliklerini gösterirler. Bu özellikler

1 Bir araç, bir makine, bir sistem, bir olguya özgü işleniş biçiminin incelenme, gösterilme ya da açıklanma amacıyla bir maket ya da bir bilgisayar programı aracılığıyla yapay bir şekilde yeniden üretilmesi" (Baudrillard, 2008: 7)

2 Bir gerçeklik olarak algılanmak isteyen görünüm" (Baudrillard, 2008: 7).

sadece bizim türümüze özgü olarak gelişmiştir. Bunların çoğu cinsiyetler arasındaki büyük farkları göstermektedir” (Miller, 2010: 215).

Featherstone gibi postmodern eğilimli düşünürler, seksüel seçilimin önemli rolünü göz ardı etmişlerdir. Featherstone (1991: 153), postkapitalist dönemde küçük burjuvazinin hayat karşısında kendini konumlandırışı konusundaki değerlendirmelerinde kozmetik sektörüne, sağlıklı beslenmeye ve spora değinir:

Yeni küçük burjuvazinin alışkanlığına dönecek olursak eğer, burjuvazinin bedeni rahatlıkla kullanabilmesine ve bedeniyle barışık olmasına karşılık küçük burjuvazinin bedeninden rahatsızlık duyduğunu, kendi kendisini bilinçli bir şekilde sürekli gözetim altında tutup düzeltmeler yaptığını açıkça görürüz. Bedenin bir araç olarak değil, başkalarına yönelik bir gösterge olarak ele alındığı beden sağlığını koruma tekniklerinin, California icadı sporların ve egzersiz biçimlerinin, kozmetiğin ve sağlıklı beslenmenin cazibesi buradan kaynaklanır. Yeni küçük burjuvazi olduğundan fazlasını isteyen, hayat karşısında yatırımcı bir yönelim besleyen bir oburdur; pek az iktisadi ya da kültürel sermayeye sahip olmasından ötürü bu sermayeyi edinmesi gerekir. Bundan dolayı yeni küçük burjuvazi, hayat karşısında öğrenmeye açık bir kip benimser; kendisini beğeni, üslup ve hayat tarzı alanlarında bilinçli olarak eğitmektedir.

Bu noktada Featherstone’un göz ardı ettiği faktörlerden biri de estetik cerrahiye olan taleptir. Yalnızca üst sınıflar değil, orta sınıflar da cerrahi

estetik operasyonlara sıkça başvurumaktadırlar. Estetik cerrahi, sunduğu imkânlarla orta sınıflar için kapitalizmin yarattığı sınıf atlama illüzyonunun bir parçası olmuştur. Orta sınıfların üst sınıflara öykünen bir yaşam tarzı oluşturma çabasında estetik cerrahi yoluyla bedenin revizyondan geçirilmesi en önemli konulardan biridir.

Uzun mücadeleler sonucunda genç ve güzel hemcinslerini ve erkek rakiplerini geride bırakarak bir şirketin üst düzey yöneticiliğine kadar yükselen, artık 50 yaşını geride bırakmış bir kadın yönetici, göğüslerini dikleştirmek, kalçalarındaki yağları aldırarak, düşük gözkapaklarını kaldırmak ve kırışmış yüzünü gençleştirmek için hatırı sayılır miktarda para harcıyor ve bıçak altına yatmanın riskini göze alıyorsa bunun nedenleri üzerinde düşünmek gerekir.

Richard Sennet (2002), postkapitalist toplumlarda esnek istihdamı anlattığı, ampirik gözlemler ve kuramsal açıklamaların çarpıcı bir sentezi olan çalışmasında bu tür bir davranışın altındaki ekonomik nedenleri gözler önüne serer. En kısa yoldan dile getirmek gerekirse, buradaki temel motivasyonun toplumsal statüyü koruma endişesi olduğu görülür. Bu vakada Geoffrey Miller (2010)’ın vurguladığı “seksüel seçim” yasasının ikincil bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Çünkü ekonomik kaygılar, cinsel kaygıların önüne geçmiştir. Öte yandan, bir lisede öğretmenlik yapan, işini kaybetme endişesi taşımayan ve 40 yaşına merdiven dayamış orta yaşlı bir bayan da aynı operasyonların riskini göze alabilir. Bu vakada ise statü endişesi daha geri plandadır.

Postkapitalist toplumlarda hizmet sektörünün öne çıkması ile birlikte şirketlerin insan kaynakları departmanları büyük önem kazanmıştır. “Doğ-

ru işe doğru eleman” felsefesi, genelgeçer bir hâle gelmiştir. Son yıllarda bu amaçla yapılan araştırmalar, birtakım gerçeklerin gün yüzüne çıkmasını sağlamıştır. Şişmanlar, çirkinler ve yaşlılar, istihdam piyasasında her anlamda dezavantajlı duruma düşmüşlerdir. Formda, genç ve güzel görünümlü kadın ve erkeklerin muhtemel rakiplerinden her zaman bir adım daha önde olduğu anlaşılmıştır. Artık yapılacak işin niteliği ne olursa olsun “prezantabl” olmak, vazgeçilmez bir özellik hâline gelmiştir. Post-kapitalist toplumlarda işsizlik oranının giderek daha da yüksek düzeylerde seyrediyor oluşu, istihdam piyasasındaki rekabet sahasını estetik cerrahi merkezlerinin ameliyat masalarına kadar genişletmiştir. Dolayısıyla sağlık, kozmetik ve moda endüstrileri de özellikle kadınların güzellik konusunda dayatılan standartlara uyma çabasını sonuna kadar sömürerek onları hayatları boyunca güzellik ürünlerinin, diyet programlarının ve estetik cerrahinin müşterileri hâline getirmiştir. (“Beauty at Any Cost”, 2011).

Twenge ve Campbell (2010: 204-205), 20-30 yıl kadar önce biraz göbeği olan bir annenin normal sayıldığını; ancak 40 hatta 50 yaşındaki kadınların da artık bikini ve kısa tişörtler giydiğini ve sergileyebilecek kadar güzel bir karnı olmayanların bıçak altına yattığını ifade etmektedir.

Haiken (aktaran Ergenekon, 2006: 49)’in Michael Jackson örneğinden yola çıkarak yaptığı çözümler ise estetik cerrahinin gelişiminde bir diğer önemli noktanın varlığına dikkat çekmektedir:

Jackson ameliyatlara öylesine bir değişme geçirmiştir ki hem yaşlı hem genç, hem yetişkin hem çocuk, hem kadın hem erkek, hem beyaz hem siyah olarak her yaştan,

baştan, cinsiyetten ve ten renginden insanı andırır. Bu sanatçının olduğu ameliyatlar lüks tüketimden başka bir şey değildir. Ancak Amerikalıları bu konuda asıl rahatsız eden Jackson’un ırkçılığa, estetik ameliyatlara yanıt vermesi olasılığıdır. Amerika’da beyaz ten ve anglo-sakson yüz hatları esastır ve dışında kalan Yahudi, İtalyan, Akdenizli gibi göçmen gruplar burun ameliyatını, üst göz kapağı ameliyatlarını ise çoğunlukla Asya kökenliler talep eder. Amaç; Amerika’da doğup büyüdükleri halde etnik kimlikleri çağrıştıran görüntülerinden kurtularak görünüşleriyle de Amerikalılaştırılmaktır.

“Amerikalı görünmenin, eş, iş bulabilmenin ve mesleğinde ilerlemenin üç şartından biri, İngilizce öğrenmek, diğeri aksansız konuşmak ve en önemlisi ise (estetik) burun ameliyatı olmaktır” diyen Haiken (aktaran Ergenekon, 2006: 51)’in görüşlerinden yola çıkılarak Anglo-Sakson kökenli olmayan Amerikalıların ve göçmenlerin estetik cerrahiye etnik ayrımcılığa karşı bir telafi mekanizması olarak kullandığı ileri sürülebilir.

Fiziksel güzellik konusundaki beklenti, kadınların istihdam piyasasındaki ekonomik durumlarını direkt olarak belirlemektedir. Fiziksel görünüme ve çekiciliğe dayanan önyargılar, gittikçe artan bir fırsat eşitliği sorununa yol açmaktadır. Twenge ve Campbell (2010: 220-221)’a göre, bazı insanlar bir işe girebilmeye yetecek ölçüde genç ve enerjik görünmek adına çene protezleri ya da yüz gerdirmeye ameliyatları gibi cerrahi girişimler yaptırmaktadırlar.

Bir araştırmaya göre de işverenler güzel görünümün şirketin başarısına olumlu katkı sağladığını düşünmektedirler (aktaran Armour, 2005). Aynı

zamanda “ortalamanın altında” bir görünüme sahip işçilerin “ortalamanın üzerinde” bir görünüme sahip işçilerden %9 daha az kazandığı; ortalamanın üzerinde bir görünüme sahip işçilerin ise “ortalama” bir görünüme sahip işçilerden %5 daha fazla para kazandığı belirtilmektedir (aktaran Armour, 2005). Nitekim, ekonomist Michael Owyang’ın bu konudaki analizlerine göre, eğer biri Brad Pitt’e ya da Julie Roberts’e benziyorsa, toplum da buna değer veriyorsa bu durum maaşlara yansımaktır (aktaran Armour, 2005). Dolayısıyla bütün bu araştırmalar, “ne kadar yakışıklı/güzel olursan o kadar çok kazanırsın” mantığının yerleşmesine yol açmaktadır.

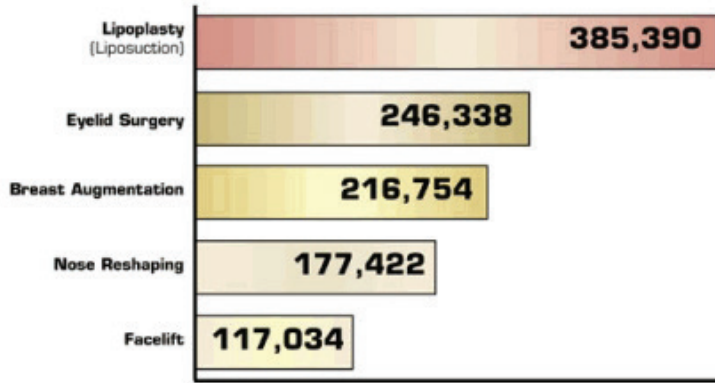
Estetik Cerrahide En Çok Rağbet Gören Operasyonlar

Bu çalışmada, doküman olarak *American Society for Aesthetic Plastic Surgery* tarafından 2011 yılında yayımlanan raporda yer alan istatistikî verilerden³ yararlanılmıştır. Söz konusu veriler, öteki bedene arzuyu ve narsisizmi körükleyen, yaşlılığı ve çirkinliği deneyimlemeyi reddeden popüler kültürün bireyler üzerindeki etkisi ile birlikte seksüel seçilimin insan evrimi konusundaki görüşlerini de destekler niteliktedir.

Rapora göre, 2001’de en çok tercih edilen cerrahi estetik operasyonlar, “yağ aldırma” (liposuction), “göz kapağı kaldırma” (eyelid surgery), “göğüs büyütme” (breast augmentation), “burun estetiği” (nose reshaping) ve “yüz gerdirme” (facelift) olarak sıralanmaktadır.

3 Söz konusu raporda yer alan grafikler orijinal hâlleri ile kullanılmış; açıklamalar da metne dahil edilmiştir.

TOP 5 COSMETIC SURGICAL PROCEDURES IN 2001

Source: American Society for Aesthetic Plastic Surgery

Grafik 1: 2001 yılında en çok tercih edilen beş cerrahi estetik operasyon

2002’de yaklaşık 6.9 milyon cerrahi ve cerrahi olmayan estetik amaçlı operasyon yapılmıştır. 1997’den 2002’ye kadar geçen 5 yıllık sürede %22’lik bir artış gerçekleşmiştir. Cerrahi operasyonlarda % 1’lik bir artış söz konusu iken

cerrahi olmayan operasyonlar 2001’den 2002’ye gelindiğinde %23 azalmıştır. Kadınlarda “yağ aldırma” (lipoplasty/liposuction) operasyonları birinci sıradayken, “göğüs büyütme” (breast augmentation) ameliyatları “göz kapağı kaldırma”

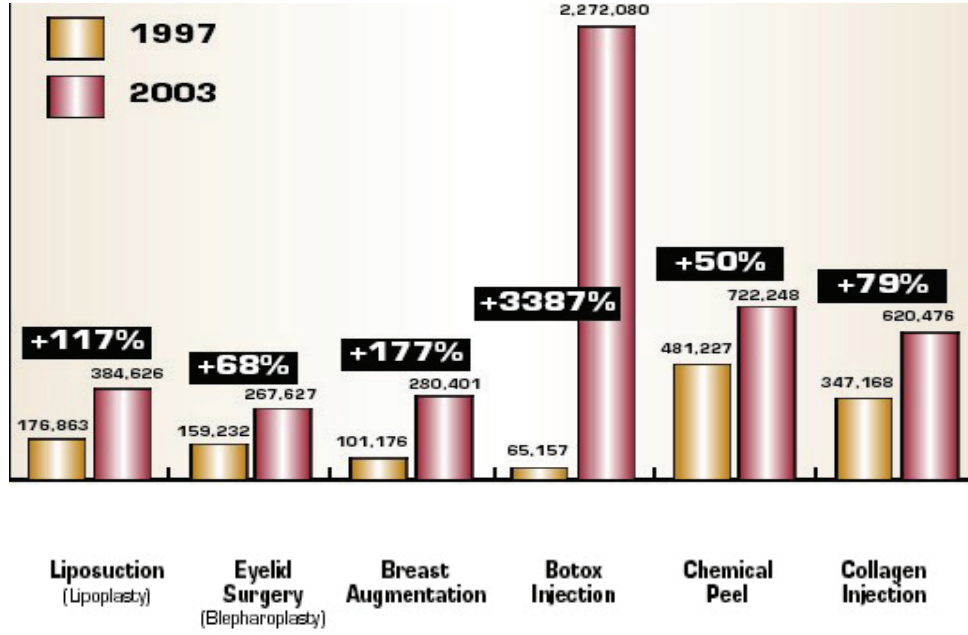

(eyelid surgery) ameliyatlarının önüne geçmiştir. Bunun yanı sıra en çok yapılan cerrahi estetik operasyonlar arasına “göğüs küçültme” (breast reduction) de girmiştir.

1997 yılından 2002’ye gelindiğinde özellikle göğüs bölgesi ile ilgili ameliyatlarda ciddi bir artış gözlenmektedir. “Göğüs büyütme” %147, “göğüs küçültme” ise %162 oranında artmış durumdadır. Erkeklerde ise “yağ aldırma” (lipoplasty/liposuction), “burun estetiği” (nose reshaping), “göz kapağı kaldırma” (eyelid surgery), “saç ektirme” (hair transplantation) ve “kulak estetiği”

(ear reshaping) en çok tercih edilen cerrahi estetik operasyonlar arasındadır.

2002’den 2003’e gelindiğinde cerrahi estetik operasyonlar %12, cerrahi olmayan estetik operasyonlar ise %22 oranında artmıştır. Cerrahi estetik operasyonlarda “yağ aldırma” birinci sıradayken “göğüs büyütme” yine ikinci sıradadır. Ancak 1997’den 2003’e kadar yapılan cerrahi estetik operasyonlar arasında “göğüs büyütme” %177’lik bir artış gösterirken “botoks”u tercih edenlerdeki %3387’lik artış çok çarpıcıdır.

Source: American Society for Aesthetic Plastic Surgery

Grafik 2: 1997 ve 2003 yıllarında gerçekleştirilen estetik operasyonların karşılaştırılması

2004 yılı rakamlarına göre, cerrahi estetik operasyonlarda “yağ aldırma” ve “göğüs büyütme” yine ilk sıralarda yer almakta; “botoks uygulamaları” da en çok tercih edilen cerrahi olmayan estetik operasyonlar arasında başı çekmektedir.

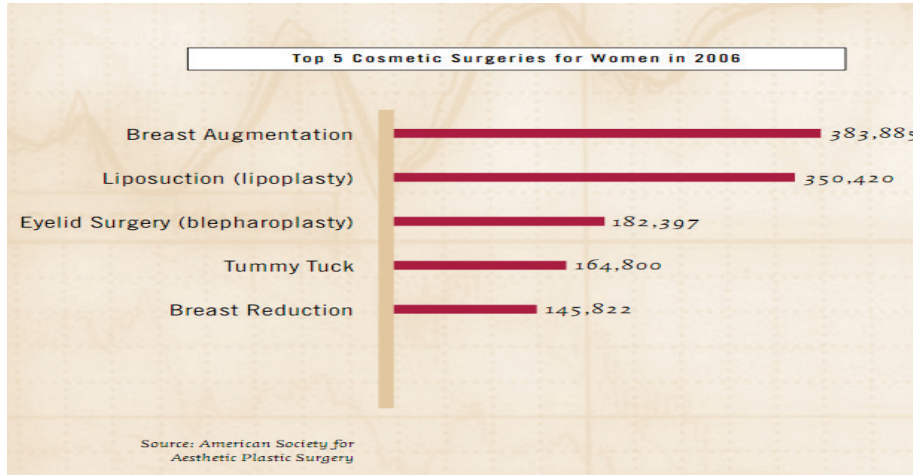
2005’te cerrahi estetik operasyonlarda %1’lik bir artış söz konusudur. Toplam 11.5 milyon cerrahi ve cerrahi olmayan estetik operasyon yapılmıştır. Cerrahi ve cerrahi olmayan estetik operasyonlar dikkate alındığında, cerrahi estetik operasyonlar arasında “göğüs büyütme” yine ikinci sırada yer

almakta; cerrahi olmayanlar arasında ise “botoks uygulamaları”na yönelik talep artmaya devam etmektedir. Kadınlarda da erkeklerde de “yağ aldırma” birinci sıradayken her iki cinstede “göğüs”lerle ilgili operasyonların en çok tercih edilen ameliyatlar arasında olduğu görülmektedir. Kadınlar, “göğüs büyütme” ameliyatlarını ikinci sırada tercih ederken erkekler “göğüs küçültme”yi beşinci sırada tercih etmektedir.

2005 yılında tüm estetik operasyonların %20’si etnik ve ırksal azınlıklar tarafından gerçekleştirilmiştir. Latin Amerika kökenliler %9, Afrika kökenli Amerikalılar %6, Asya kökenliler %4 ve beyaz olmayan diğer ırklar %1’i oluşturmaktadır. Böylelikle Haiken (aktaran Ergenekon, 2006: 51)’in estetik cerrahinin ırk ayrımcılığı

konusunda bir telafi mekanizması olduğu görüşü anlam kazanmaktadır. Estetik cerrahi, bugünün Amerika’sında bir tür “sosyal hastalık” olarak görülebilecek ırk ayrımcılığının da panzehiri yerine geçmiştir. Nitekim, Amerika’da kozmetik ürünler için her yıl yaklaşık 7 milyar dolar harcanmaktadır. Harcanan tutar Afrika, Asya ve Latin Amerika kökenli Amerikalılar arasında giderek artış göstermektedir. (“Beauty at any cost”, 2008: 2)

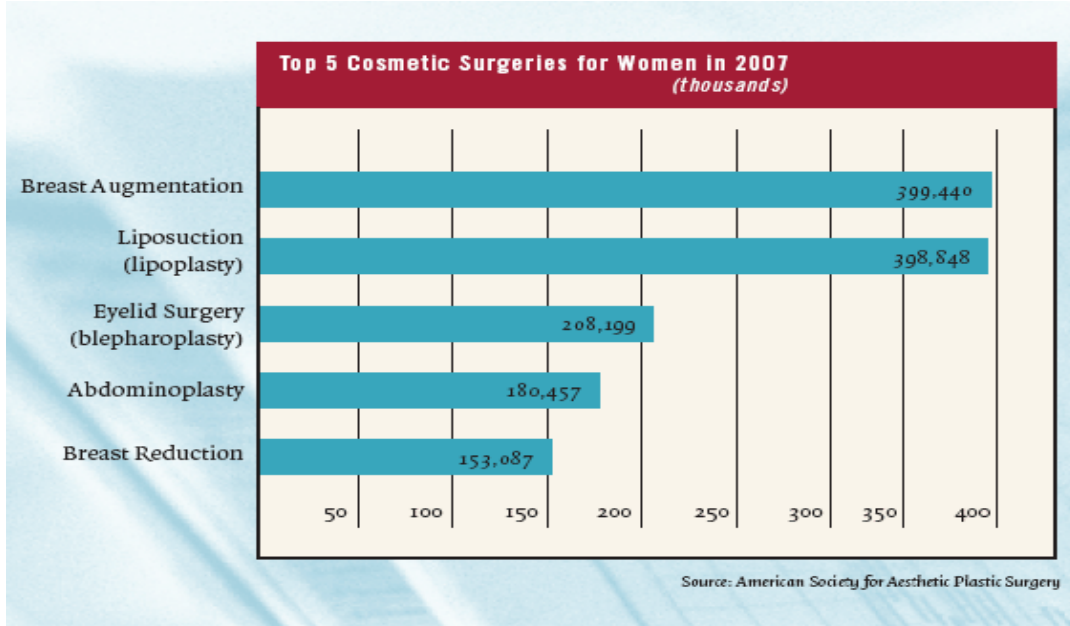
2005’ten 2006’ya gelindiğinde estetik operasyon sayısında yavaş bir artış görülür. Toplam 11.5 milyon cerrahi ve cerrahi olmayan estetik operasyon yapılmıştır. Ancak dikkati çeken nokta, cerrahi estetik operasyonlar arasında “göğüs büyütme”nin birinci sıraya yerleşmesidir.

Grafik 3: 2006’da kadınlar tarafından en çok tercih edilen cerrahi estetik operasyonlar

Amerika’da 2007 yılında yaklaşık 11.7 milyon cerrahi ve cerrahi olmayan estetik operasyon yapılmıştır. Kadınlarda “göğüs büyütme” ve

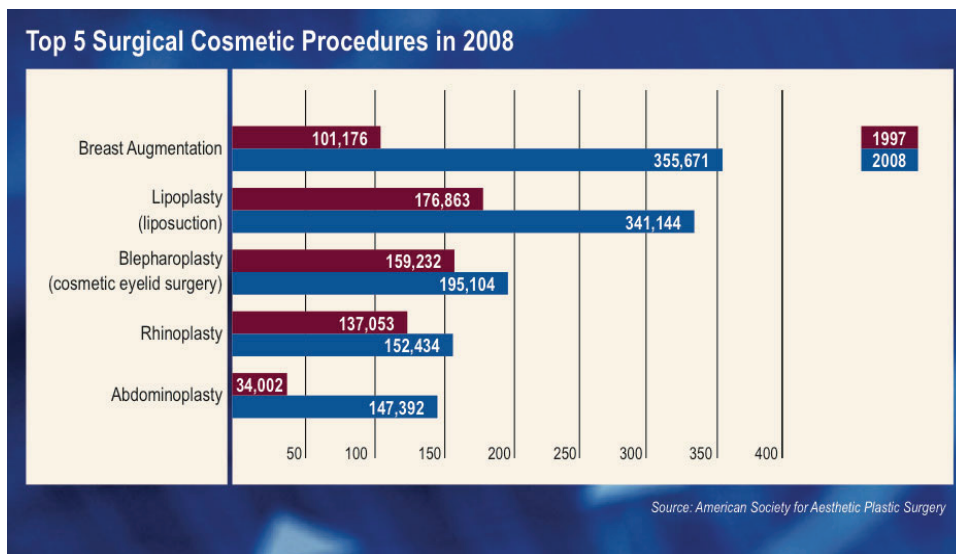
erkeklerde “yağ aldırma” 2006’da olduğu gibi 2007’de de birinci sırada yer almıştır.

Grafik 4: 2007’de kadınlar tarafından en çok tercih edilen cerrahi estetik operasyonlar

2007 yılında ise tüm estetik operasyonların %22’si etnik ve ırksal azınlıklar tarafından gerçekleştirilmiştir. Latin Amerika kökenliler %9, Afrika kökenli Amerikalılar %6, Asya kökenliler %5 ve diğer azınlıklar %2’yi oluşturmaktadır.

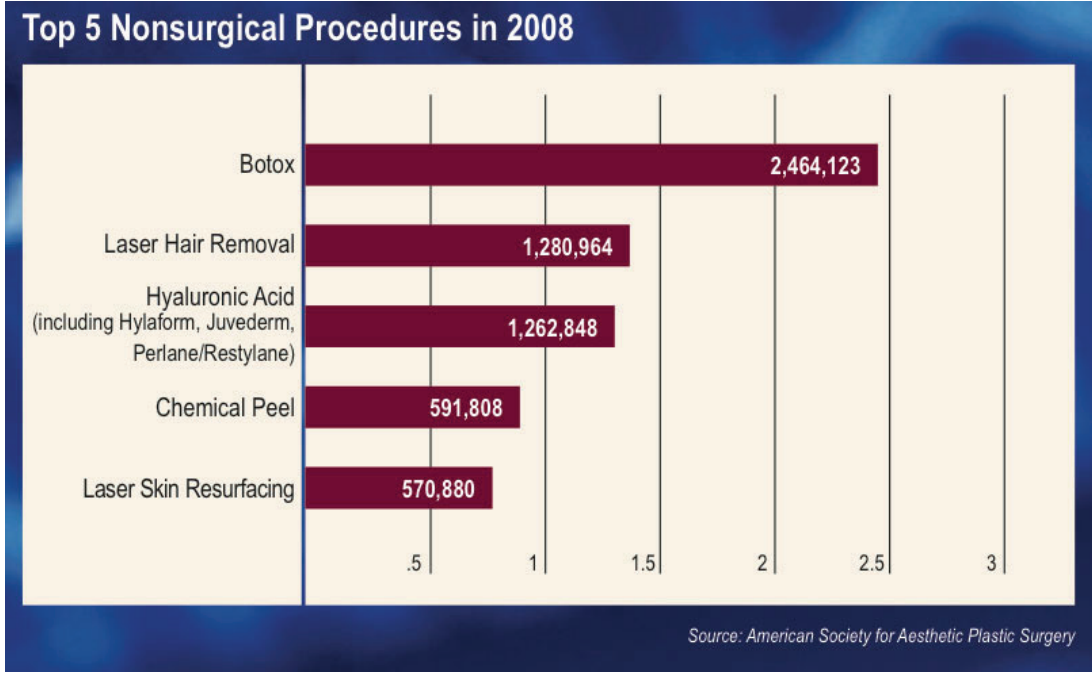
2008 yılı verileri, “yağ aldırma”nın, artık en popüler estetik cerrahi operasyon olmadığını göstermektedir. 1997’den 2008’e gelindiğinde en çok dikkat çeken nokta, “göğüs büyütme” ameliyatlarındaki artıştır.

Grafik 5: 2008’de kadınlar tarafından en çok tercih edilen cerrahi estetik operasyonlar

Öte yandan cerrahi olmayan estetik operasyonlar arasında “botoks” (botox) yine birinci sırada yer almaktadır. Botoks uygulamalarını yüksek

bir oranla “lazer epilasyon” (laser hair removal) izlemektedir.

Grafik 6: 2008’de kadınlar tarafından en çok tercih edilen cerrahi olmayan estetik operasyonlar⁴

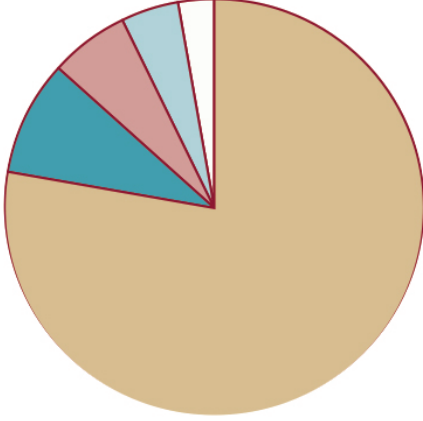
4 Botoks (botoks), lazer hair removal (lazer epilasyon), hyaluronic acid (hiyalüronik asit), chemical peel (kimyasal cilt soyma), lazer skin resurfacing (lazerle cilt yenileme).

2008’e benzer bir tablo oluşturan 2009 verilerine göre, toplam 10 milyon cerrahi ve cerrahi olmayan estetik operasyon yapılmıştır. Cerrahi uygulamalar arasında en popülerleri yine “göğüs büyütme” iken, cerrahi olmayan estetik operasyonlardan “botoks” ve “dysport” birinci sıraya yerleşmiştir. Bunun

yanı sıra etnik azınlıkların dağılımı açısından bakıldığında yine Latin Amerika kökenliler birinci sırada yer almakta; onları Afrika kökenli Amerikalılar, ardından Asya kökenliler ve diğer etnik gruplar izlemektedir.

Percent of Total Procedures
According to Race/Ethnicity

Source: American Society for Aesthetic Plastic Surgery

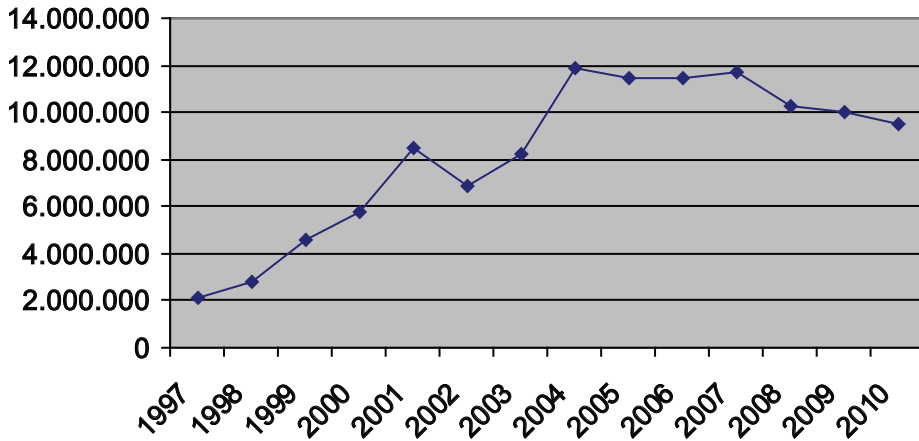

Total ethnic population (rounded) = 22%

Grafik 7: Etnik grupların toplam estetik operasyonlar içindeki payları

Rapora göre, ABD’de 2010 yılında 9.5 milyon estetik amaçlı operasyon gerçekleştirilmiştir. Bunların %17’sini cerrahi estetik operasyonlar oluşturur. Bir önceki yıla nazaran cerrahi estetik operasyonlarda %9’luk bir artış söz konusudur. Bu artış, Birleşik Devletler ekonomisinin 2008 yılından bu yana yaşadığı resesyon ve kriz dikkate alındığında göz ardı edilecek bir rakam değildir.

Rapor, istatistiklerin tutulmaya başlandığı 1997’den 2010 yılına kadar geçen on dört yıllık sürede cerrahi ve cerrahi olmayan estetik amaçlı operasyonlarda %155’lik bir artış olduğunu göstermektedir.

Grafik 8: ABD’de estetik amaçlı operasyon sayısının yıllara göre değişimi

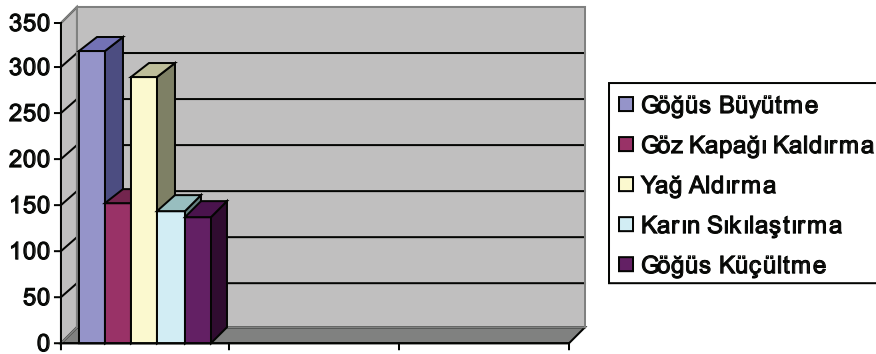
Raporun verilerine göre, 2010 yılında en çok tercih edilen cerrahi estetik operasyon “göğüs büyütme”dir. “Göğüs”lere müdahaleye ilişkin operasyonların yıllar içindeki artışında Twenge ve Campbell (2010: 215-216)’ın ifade ettiği gibi, bireyleri estetik cerrahinin girdabına çeken medyanın etkisi olmakla birlikte seksüel seçimde öne çıkan kriter bölgelerle ilişkili durum da göz ardı edilmemelidir.

Erkek tercihi göğüsleri, kızları kadınlardan ayırt etmek için değil, genç kadınları daha yaşlı kadınlardan ayırt etmek için biçimlendiriyordu. Bu konuda bilgilendirici olan şey yaş ve yerçekiminin etkisi ile göğüslerin sarkmasıdır. Tekrar eden hamilelik çevrimleri öncesinde göğüslerin daha dik görüneceği nispeten dar bir yaş aralığı vardır ve emzirme göğüslerin sarkmasına yol açar. [...] Erkeklerin büyüklük ve diklik tercihleri onların sarkıklık ve düzlük gibi tercihlerinin önüne geçecekti, çünkü aksi takdirde bu tercihleri erkekleri daha yaşlı, daha az doğurgan eşlere yöneltecekti. (Miller, 2010: 231)

American Society for Aesthetic Plastic Surgery tarafından yayımlanan rapora göre, 2010’da cerrahi olmayan en popüler estetik operasyon ise

ciltteki kırışıklıklara karşı “botoks” ve “dysport” uygulamalarını da içeren Botulinum Toxin Type A enjeksiyonudur. Bu raporda kurumun başkanı Felmont Eaves, söz konusu operasyona ilişkin rakamları ekonomik belirsizlik yüzünden cerrahi estetik operasyonları erteleyen hastaların doğru prosedürlere yönelmesi olarak yorumlamaktadır. Böylelikle resesyonun etkilerinin azalması ve nüfus artış hızı, cerrahi estetik operasyonlara yönelik talebi artıracaktır. Nitekim, sözü edilen istatistiki verilere gönderme yaparak yüzdeki kırışıklıkları düzeltmeyi amaçlayan botoks uygulamalarının dev bir sanayi doğruduğuna dikkat çeken Twenge ve Campbell (2010: 25-26), kredi kullanımındaki kolaylığın insanların kendilerini maddi açıdan olduklarından daha iyi durumda görmelerine imkân sağladığını ifade etmektedirler.

ABD’de 2010 yılındaki cerrahi estetik operasyonlar bir önceki yıla göre %9’luk bir artış göstermiştir. Toplamda 1.6 milyon operasyon gerçekleştirilmiştir. Cerrahi estetik operasyonlar, toplam operasyonların %17’sini oluşturmakta, harcamaların ise %61’ini kapsamaktadır. En çok gerçekleştirilen estetik amaçlı beş cerrahi operasyon şu şekilde sıralanmaktadır:

Grafik 9: 2010 yılında en çok gerçekleştirilen cerrahi estetik operasyonlar

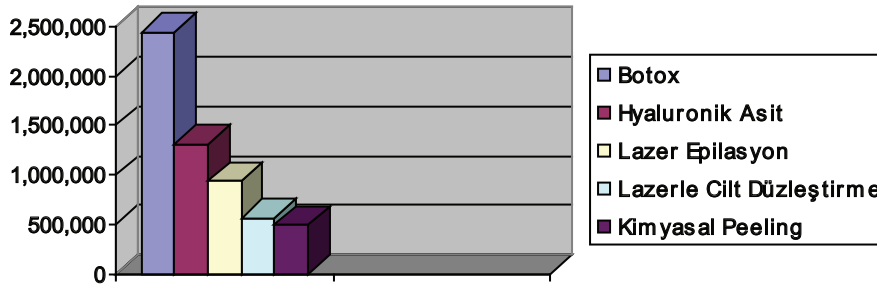

Öte yandan, 1940'tan bu yana "Miss Amerika"nın güzellik ölçütlerindeki değişim de en çok tercih edilen cerrahi estetik operasyonlara ilişkin verilerle paraleldir. Nitekim Mazur (aktaran Tarı, 2008: 43), yarışmayı kazananların boy ortalamasındaki artışla birlikte kalçaların daraldığını, belin incelendiğini ve göğüslerin genişlediğini; bunun oldukça dramatik bir değişim olduğunu vurgulamaktadır. Bu noktada güzelliğin incelikten ayrılmayacağını söyleyen Baudrillard (2004: 180)'ın "sıksa" ve "etsiz" güzellik vurgusu kadar Miller (2010: 217)'in yüz binlerce yıllık seksüel seçilimin şekillendirdiği güzelliğin evrensel ölçütlerine yaptığı vurgu da anlamlıdır:

Antropologlar güzellik standartlarının bir kültürden diğerine çokça değiştiğini iddia ettiklerinde genellikle yanlış özellikleri yanlış biçimde dikkate almaktadırlar. Değişik kültürlerde bireyler farklı

ten rengini sevebilir, ama hepsi temiz, düz, buruşuk olmayan teni tercih eder. Kadınlar tercih ettikleri erkek boyu konusunda farklılaşırlar, ama hemen hepsi kendilerinden daha uzun erkek tercih eder. Değişik etnik gruplar değişik yüz özelliklerini tercih edebilir, ama hepsi simetrik ve kendi popülasyonlarının ortalamasını yansıtan yüzleri tercih eder. Tanımlamanın doğru bir düzeyinde bakmazsanız, insan güzelliğinin evrensel yönlerini bulamazsınız.

Kurumun raporuna göre, 2010 yılında cerrahi olmayan estetik operasyonların sayısında bir önceki yıla göre %9'luk azalma gerçekleşmiş; yaklaşık 8 milyon operasyon yapılmıştır. Cerrahi olmayan estetik operasyonlar, toplam estetik amaçlı operasyonların %83'ünü oluştururken harcamaların %39'unu kapsamaktadır. En çok gerçekleştirilen cerrahi olmayan estetik operasyonlar şunlardır:

Grafik 10: 2010 yılında en çok gerçekleştirilen cerrahi olmayan estetik operasyonlar

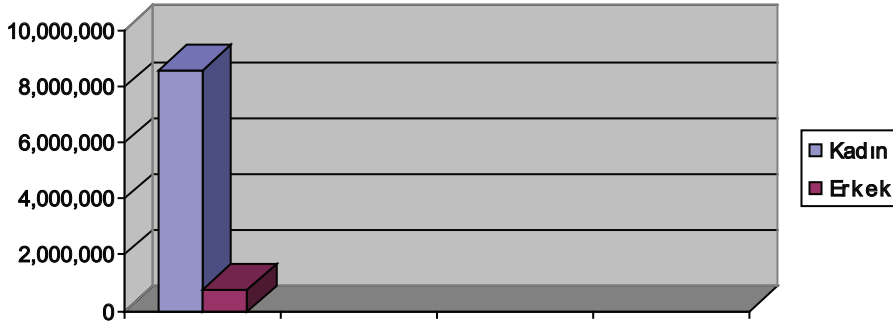
Cerrahi olmayan estetik operasyonlar arasında özellikle yüz bölgesindeki kırışıklıkların olduğu yere iğneyle enjekte edilen ve ağırlı bir işlem olmayan botoks uygulamalarındaki popülerlik, fiyatların nispeten düşük olması, riskinin az olması ve alınan sonuçların genelde tatmin edici düzeyde olması ile ilişkilendirilebilir. Bu uygulama, daha genç bir görünüm kazanma ve ideal bir eş bulma

gibi biyolojik; özsaygıyı artırma ve kendini iyi hissetme gibi psikolojik; istihdam piyasasında daha avantajlı duruma geçme gibi ekonomik ve statü yükseltme imkânı gibi toplumsal faydalar sağlamaktadır.

Kurumun raporuna göre, estetik amaçlı operasyonların %92'si, yani 8.6 milyonu kadınlar tarafından yaptırılmıştır. 1997'den 2010 yılına

kadar geçen ondört yıllık sürede estetik operasyon yaptıran kadınların sayısında %164'lük bir artış

yaşanmıştır. Estetik amaçlı operasyonların %8'i, yani 750.000'i erkekler tarafından yaptırılmıştır.

Grafik 11: 2010 yılında gerçekleştirilen estetik amaçlı operasyonların cinsiyetlere göre dağılımı

1997'den 2010'a kadar geçen sürede estetik operasyonlara başvuran erkek sayısı %88'lik bir artış göstermiştir. Erkekler tarafından en çok tercih edilen cerrahi estetik operasyonlar şunlardır: "Yağ aldırma", "burun estetiği", "göz kapağı kaldırma", "göğüs küçültme" ve "kulak estetiği". Bu süreçte, kadınlar kadar olmasa da erkeklerin de estetik cerrahi aracılığıyla kendilerine ideal eş bulmada avantaj sağlayacak cinsel süsler yaratma yoluna gittikleri görülmektedir. Dolayısıyla Miller (2010: 137)'in seksüel seçilime aracılık eden duyu organlarına yaptığı vurguyu da dikkate almak gerekir:

Seksüel seçilime duyu organlarımız aracılık eder. Seksüel partnerimizi seçmek için telepati yapamayız. Gözlerimizin, kulaklarımızın, burunlarımızın, dillerimizin ve tenimizin verdiği bilgilere güvenmek zorundayız. Duyu organlarımız seksüel seçim için bir ilk filtre görevi gördüğünden, seksüel süsler duyu organlarımızın üzerinde etkide bulunmaya yönelik evrilmişlerdir.

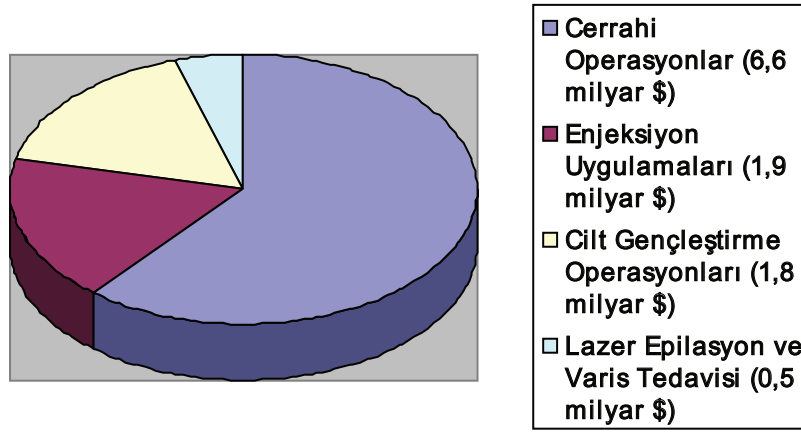
Öte yandan Twenge ve Campbell (2010: 210-211), erkeklerin de dış görünüş standartlarına karşı bağışlıklarının olmadığını vurgulayarak şöhret kültürü ve gençlik kültürü ile birlikte medyanın etkisinden söz ederler:

Artık erkekler için altı parçalı karın kaslarıyla "dilimli" bir göğse sahip olmak çok önemli. Zaman değişti; Ponch (*ChipPs* dizisinin '80'li yıllardaki yıldızı), dilimli karın kasları olmamasına rağmen yapılı, yakışıklı bir erkek olarak kabul edilirdi. Ama metroseksüellerin var, hem onlar namlendirici nedir biliyorlar. [...] Erkek cilt bakımı sadece 2005 yılında neredeyse %50'ye varan satış oranıyla milyar dolarlık kişisel bakım endüstrisinin en hızlı büyüyen sektörlerinden biri oldu. Erkek giyimi alanında, bir halkla ilişkiler firması olan *Edina Sultanik-Silver*, bunun özellikle de "önceki nesillere kıyasla vücutlarına daha çok ağda yaptıran saçlarını biçimlendiren (ve) solaryum salonlarına giden" genç nesiller için geçerli olduğunu söylüyor. Bunları neden yapıyorlar? *Edina Sultanik Silver* bunu şöyle

açıklıyor: “Çünkü onlar MTV ile, internetle, reality şovlarla büyüdüler. Hayatlarının her dakikası bir fotoğrafı bir an; 15 dakikalık şöhretlerine daima hazır görünmek istiyorlar. (Twenge ve Campbell, 2010: 210-211)

Rapora göre, Amerikalılar 2010 yılında estetik operasyonlara yaklaşık 10.7 milyar dolar harcamıştır. Bu rakamın 6.6 milyar doları cerrahi

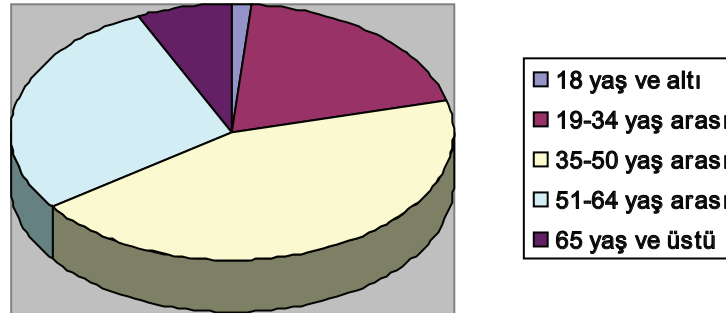
estetik operasyonlar, 1.9 milyar doları enjeksiyon uygulamaları, 1.8 milyar doları “cilt gençleştirme” operasyonları ve yaklaşık 500 milyon doları ise “lazer epilasyon” ve “varis tedavisi”nin de dahil olduğu cerrahi olmayan estetik operasyonlar için harcanmıştır.

Grafik 12: 2010’da gerçekleştirilen estetik operasyonlar için yapılan harcamalar

Rapor, estetik amaçlı operasyonların %44’ünün 35-50 yaş grubu; %20’sinin 19-34 yaş grubu, %28’inin 51-64 yaş grubu; %7’sinin 65 ve üstü

yaş grubu; %1,3’ünün ise 18 yaş ve altı tarafından yaptırıldığını ortaya koymaktadır.

Grafik 13: 2010’da yapılan estetik amaçlı operasyonların yaş gruplarına göre dağılımı

Estetik amaçlı operasyonlara en fazla başvuran 35-50 yaş aralığındaki grubun daha çok tercih ettiği müdahaleler, “botoks”, “hiyalüronik asit”, “lazer epilasyon”, “iğne ile varis tedavisi” ve “lazerle cilt gençleştirme” tedavileridir.

Estetik amaçlı operasyonların daha çok kadınlar tarafından tercih edilmesinin önemli biyolojik ve toplumsal nedenleri vardır. Seksüel seçilime göre, kendine ideal eş arayan kadının estetik operasyonlara yönelmesi ve bu süreçte cinsel süslerini artırma arzusu, bizzat popüler kültür ve medya tarafından da desteklenip yönlendirilmektedir. Söz konusu operasyonlar, Twenge ve Campbell (2010: 204-205)’ın dikkat çektiği gibi, anne gibi görünmenin artık beklenen bir durum olmadığını, benmerkezci olmayan karakterlerin de kendini sergilemeye odaklandıklarını göstermektedir:

Düzgün beyaz dişleriniz ve karın kaslarınız yoksa ya da kozmetik işlemler yaptırmıyorsanız, utanmalısınız gibi bir düşünce geliyor. Bunların maddi açıdan olası kötü sonuçları da söz konusu. Artık bazı insanlar sırf bir işe girebilmelerine yetecek kadar genç ve enerjik görünmek istedikleri için, çene protezleri ya da yüz gerdirme ameliyatları gibi cerrahi girişimler yaptırıyorlar. (Twenge ve Campbell, 2010: 220-221)

Üstelik estetik cerrahiye gösterilen ilgi, genç insanlar arasında da giderek artmaktadır. 2008 yılında 18-24 yaş aralığındaki gençlerde estetik cerrahiye verilen onay en yüksek rakama ulaşmıştır. 18 yaş ve üzeri gençler arasında yapılan ankete göre, katılımcıların %69’u estetik cerrahiye onaylamaktadır. Burada bir önceki yıla göre %7’lik bir artış söz konusudur. (“New Studies Suggest Young Adults More Approving”, 2011)

Dış görünüşe odaklanma ve narsisizm kavramları çerçevesinde “[b]azı camilalarda güzelleştirilmiş organların, pahalı lüks ürünler gibi bir saygınlığı var” diyen Twenge ve Campbell (2010: 215), estetik cerrahinin gerekçesinin yalnızca genç görünme isteği olmadığını ifade ederler. Nitekim genç Hollywood yıldızlarından Scarlett Johanson, “Ah, estetik cerrahiye kesinlikle inanıyorum. Bir acuze olmak istemiyorum. Hiç eğlenceli bir tarafı yok” dediğinde 21 yaşındadır (Twenge ve Campbell, 2010: 213).

SONUÇ

Kapitalist zihniyet ve kapitalist üretim anlayışı, orta yaş ve orta yaş üstü, eğitilmiş, belli bir gelir düzeyine sahip kadın ve erkeklerin yaşlılığı ve yaşlılığın beraberinde getirdiği dezavantajları reddetme konusundaki güçlü eğilimlerini fark ederek bu konudaki talebi devasa bir endüstri oluşturacak şekilde kanalize etmiştir. Nitekim 21. yüzyılda estetik cerrahlar, tıp endüstrisinin en çok kazanan ve ilgi gören kesimlerinden birini oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle, estetik cerrahlar tıp endüstrisinin yıldızlarına dönüşmüşlerdir.

Olayın hastalar cephesine bakıldığında giderek şöyle bir manzara ile karşılaşılmaktadır: Bu konudaki hasta profili, her altı ayda bir estetik operasyon geçiren, artık bunu alışkanlık hâline getirmiş, vücudunda bıçak değmemiş yer kalmayanlardan en azından bir kez operasyon geçiren ya da bunu onaylayanlara kadar dağılım gösterir. Bu eğilim, bir gün herkesin en azından bir kez estetik operasyon -küçük ya da büyük çapta- geçireceğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Bu araştırma kapsamında değerlendirilen istatistikî veriler, beden konusunda geniş bir kitle tara-

findan kabul edilen estetik ölçütlerin varlığını desteklemektedir. Estetik ölçütler konusundaki söz konusu mutabakat, popüler kültürün estetik cerrahi konusundaki etkisini de açıklar niteliktedir. Çoğunluk Jennifer Lopez'in kalçalarının güzel olduğunu, Angelina Jolie'nin dudaklarının çekici görüldüğünü düşünüyorsa kitleleri belli bir güzellik anlayışı çerçevesinde etkilemek daha kolay bir hâle gelmektedir.

Yaşlı erkekler ve yaşlı kadınlar da seksüel seçimde kendilerinden katbekat genç rakipleri ile boy ölçüşmek için maddi ya da manevi her türlü fedakârlığı göze almaktadır. Zaten Batı'da ve giderek dünyanın diğer coğrafyalarında cerrahi estetik operasyonların hızla yükselen sayısı bu eğilimin ne derece güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Nasıl artık bir yaşlı modası yoksa ve yaşlı denilen 65 yaş üstü insanlar, tıpkı gençler ve orta yaşlılar gibi giyiniyorlarsa seksüel seçimde artık bir genç ve yaşlı ayrımı, en azından zihinsel bir kategori olarak eskisi kadar kabul görmemektedir.

21. yüzyılda estetik cerrahinin yarattığı asıl mucize orta yaş üstü kadınlar için geçerlidir. Bu durum, seksüel seçilimin en önemli parametrelerinden biri olan yaş olgusunu göreceli hâle getirmiştir. Takvim yaşı elli olduğu hâlde beslenme, spor, kozmetik ürünler ve estetik cerrahinin mucizevi dokunuşları ile ancak otuz beşinde gösteren orta ve üst sınıf, eğitilmiş ve güzel kadınların sayısı giderek artmaktadır.

Öte yandan, estetik operasyonları onaylayan gençlerin artan oranı ve düşük gelir gruplarının söz konusu operasyonlara yönelme eğilimi dikkate alındığında öteki bedene arzuyu ve narsisizmi körükleyen, yaşlılığı ve çirkinliği deneyimleme-

yi reddeden popüler kültür ile seksüel seçilimin insan evrimi konusundaki görüşleri birbirini tamamlamaktadır.

KAYNAKLAR

“American society for aesthetic plastic surgery”. (2011). Erişim tarihi: 12 Kasım 2011, www.surgery.org/media/statistics (Erişim: 16.01,2014)

ARMOUR, S., (2005). Your appearance, good or bad, can affect size of your paycheck”, Erişim Tarihi: 19 Ekim 2011, www.usatoday.com

BAUDRILLARD, J., (2008). Simülakrlar ve simülasyon (O. Adanır, Çev.), Doğubatu Yayınları, İstanbul. s. 7

BAUDRILLARD, J., (2004). Tüketim toplumu (H. Deliceçaylı ve F. Keskin, Çev.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul. ss. 163-180

“Beauty at any cost”. (2011). Erişim Tarihi: 12 Kasım 2011, www.ywca.org

BENJAMIN, W., (1995). Son bakışta aşk (N. Gürbilek, Haz.), Metis Yayınları, İstanbul

DEDEOĞLU, A. Ö., ve SAVAŞCI, İ., (2005). Tüketim kültüründe beden güzelliği ve yemek yeme arzuları: Kadınların tüketim pratiklerine yansımaları, Erişim tarihi: 20 Ekim 2011, www.online.dergi.com, s. 82

ERGENEKON, B., (2006). Estetik cerrahiye başvurmanın kültüre bağlı nedenleri: Kendi istekleriyle ameliyat olan bireyler üzerine sosyal antropolojik inceleme, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. ss. 49-61

- FEATHERSTONE, M., (1991).** Postmodernizm ve tüketim kültürü (M. Küçük, Çev.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul. s. 153
- FRIEDMAN, L. M., (1999).** Yatay toplum (A. Fethi, Çev.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul. ss. 204- 205
- GÜNEŞ, İ., (2009).** Medyada yer alan kadın bedeni imgeleri ve kadınlarda beden imgesi hoşnutsuzluğu, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir. s. 15
- MILLER, G., (2010).** Sevişen beyin (M. A. Karaömerlioğlu, Çev.), NTV Yayınları, İstanbul. ss. 16-231 “*New studies suggest young adults more Approving*”. (2011). Erişim tarihi: 12 Kasım 2011, www.surgery.org/consumer
- ROBINS, K., (1996).** İmaj: Görmenin kültür ve politikası (N. Türkoğlu, Çev.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, ss. 32-58
- ROJEK, C., (2003).** Şöhret (S.K. Akbaş ve K. Kızıltuğ, Çev.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul. s. 202
- SENNET, R., (2002).** Karakter aşınması: Yeni kapitalizmde işin kişilik üzerindeki etkileri (B. Yıldırım, Çev.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- TARI, B., (2008).** Türkiye’de yerel ve küresel güzellik ideallerinin araştırılması: Plastik cerrahi hastalarının ve hekimlerinin söylem ve davranışları, Doktora Tezi, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. s. 43
- TWENGE, J., ve CAMPBELL, W. K., (2010).** Asrın vebası: Narsisizm illeti (Ö. Korkmaz, Çev.), Kaknüs Yayınları, İstanbul. ss. 22-221